

Rodna ravnopravnost u **Gradu Konjic** s posebnim fokusom na

RODNO ODGOVORNO BUDŽETIRANJE

Analiza budžeta i konkretne
mjere kako bi se ostvarila
rodna ravnopravnost u
zdravstvenom sektoru

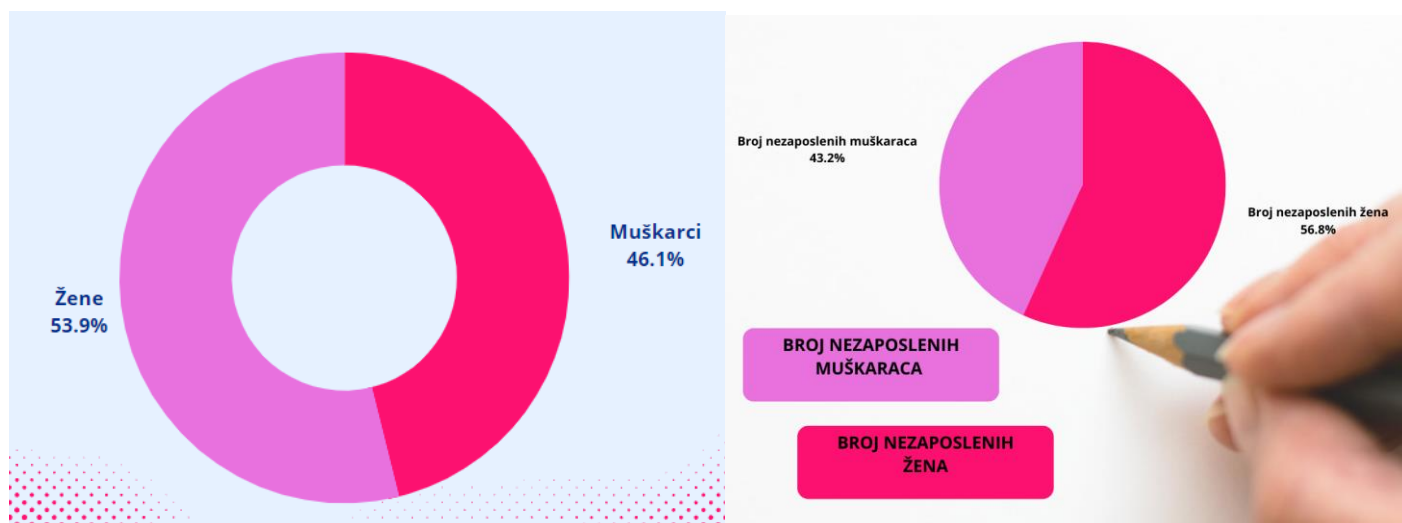
**Rodna ravnopravnost u Gradu
Konjic s posebnim fokusom na rodno senzitivno/odgovorno
budžetiranje**

**Analiza budžeta i konkretne mjere/akcije kako bi se ostvarila
rodna ravnopravnost u zdravstvenom sektoru**

**Udruženje žena NERA, Konjic
Dokumenti realizovani u okviru grantova Gender Budget Watchdog Network**

2022. godina

Općina Konjic nalazi se u jugozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine, broji 26.381 stanovnika/ca (popis iz 2013. godine), od kojih je 50.7 % žena i 49.3 % muškaraca. Općina Konjic smještena je na glavnom postojećem i planiranom, putnom i željezničkom pravcu Sarajevo - Mostar, i ima značajnu ulogu u transportnom sistemu Bosne i Hercegovine, ali i u široj međudržavnoj regiji.¹ Nešto veći procenat stanovništva naseljen je u gradskom području (53 % u odnosu na 47 % seoskog stanovništva). Najveći privredni sektori iz perspektive zaposlenosti dolaze iz sektora metaloprerađivačke industrije i uslužnih odnosno trgovačkih djelatnosti. Zaključno sa julom 2022. godine, u općini Konjic bilo je 3369 nezaposlenih osoba, a od tog broja 1913 su bile žene.²

**Žene čine čak 56.8 %
ukupnog broja
nezaposlenih osoba u
Gradu Konjicu u mjesecu
julu 2022. godine**

Integralna strategija razvoja Općine Konjic 2018 - 2027. godine uglavnom se u oblasti zapošljavanja bavi statistikom podijeljenom po spolu. Strategija prepoznaje poteškoće u finansiranju i izgradnji kapaciteta organizacija, ali i njihov značaj

¹ Strategija razvoja opštine Konjic 2018.-2027. godina <https://www.konjic.ba/ba/e-obraci/znacajni-dokumenti.html> (strateški dokumenti, dostupna na dan 07.07.2022. godine)

² Statistički bilten Službe za zapošljavanje HNŽ/HNK Mostar https://www.szzhnz-k.ba/pdf/bilteni/hr/2022/Bilten_SZZHNZ-K_Srpanj-2022.pdf

u partnerskom djelovanju sa općinskim službama u sljedećim aktivnostima: aktivnosti strateškog planiranja, održavanje tradicionalnih kulturnih manifestacija, zajednički projekti iz oblasti sigurnosti, položaja ranjivih grupa i manjina u zajednici i slično. Strategija u mnogome izjednačava ranjive grupe sa korisnicima/ama socijalne zaštite, a žene ne ocjenjuje kao posebno ranjivu grupaciju u okviru marginalizovanih grupa na čiji položaj daje osvrt. Posebno apostrofira loš položaj romske populacije, a među njima kao ranjiviju grupu navodi djecu. Osobe sa invaliditetom karakteriše socijalna isključenost, a Strategija prepoznaje da se suočavaju sa različitim oblicima diskriminacije od strane poslodavaca, institucija i drugih pojedinaca/ki, ali i međusobno, s obzirom da su prava koja ostvaruju nejednaka za pripadnike/ce sa različitim uzrokom nastanka i stepena invaliditeta. U preporukama koje daje, Strategija identifikuje potrebu da se poboljša infrastrukturna pristupačnost osobama sa invaliditetom, ojačaju organizacije koje ih okupljaju, te poboljšaju uslovi za prekvalifikaciju i zapošljavanje. Drugi efekat lošeg socio-ekonomskog statusa je povećanje broja porodičnih sporova i nasilja u porodici, gdje ne postoji drugi način da se adekvatno reagira, zbog nedostatka sigurnih kuća ili drugih načina smještanja ugroženih žena i njihove djece, osim da ih se uputi policiji i socijalnoj službi.³

Od dostupnih strateških dokumenata, postoji Lokalni akcioni plan zapošljavanja 2016 - 2018⁴, koji je istekao i nakon toga se nije kreirao novi, dok nema dostupnih informacija o tome da li je u procesu kreiranja nekog strateškog dokumenta. U Gradu Konjicu uspostavljeno je tijelo za rodnu ravnopravnost - Komisija za ravnopravnost spolova, koja je prilikom analize budžeta dala svoj doprinos u popunjavanju upitnika i dijeljenju informacija. Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH definiše obavezu za uspostavljanje mehanizama na svim nivoima vlasti. Sprovođenje zakona i standarda o ravnopravnosti spolova u BiH na lokalnom nivou je generalno obaveza Komisije za ravnopravnost spolova.

Pristup obrazovanju ograničen je za žene koje pripadaju marginaliziranim i manjinskim grupama. Iako ne postoje precizni podaci, evidentno je da, zbog siromaštva stanovništva, već postoji kritičan broj ženske djece koja nemaju mogućnost školovanja nakon osnovnog obrazovanja. Takođe, marginalizirane žene se suočavaju sa fizičkim i psihološkim problemima u obrazovanju. Fizički problem je u tome što u školama nema pristupa za osobe sa invaliditetom - samo nekoliko škola ima rješenja za pristup osoba sa invaliditetom, dok većina nema niti ova rješenja. U slučaju kada žene koje pripadaju marginaliziranim i manjinskim grupama žele da nastave obrazovanje, to je gotovo nemoguće. Žene koje su, zbog različitih razloga, ostale bez osnovnog i srednjeg obrazovanja suočene su sa visokim cijenama za polaganje eksternih ispita za osnovne i srednje škole. Osim toga, ne mogu naći kvalitetno obrazovanje koje si mogu priuštiti.

Pristup socijalnoj zaštiti takođe je otežan, bilo zbog pristupa ustanovi i informacijama ili zbog problema sa prevozom.⁵ Međutim, predstavnici ustanove Centar za socijalni rad smatraju da su njihove usluge dostupne, u mjeri u kojoj je to zakonima omogućeno, marginaliziranim ženama. Oni uglavnom pružaju podršku ženama koje nisu riješile svoj socioekonomski status i onima koje prolaze kroz proces medijacije prije razvoda. Stoga, smatraju da je ekonomsko osnaživanje i rad sa multidisciplinarnim timom od najvećeg značaja za ovu grupu.

Najčešći problem u oblasti zdravstvene zaštite vezuje se za socioekonomska pitanja i nedostatak znanja o tome kako regulirati zdravstveno osiguranje. Postoji mnogo nezaposlenih ili zaposlenih žena koje nemaju zdravstveno osiguranje zbog nereguliranja zdravstvenih doprinosa od strane poslodavaca. Zdravstvena ustanova radi zajedno sa Zavodom za zdravstveno osiguranje u Konjicu i Centrom za socijalni rad na rješavanju ovih pitanja. Općina Konjic je najveće prostorno područje u BiH, te postoje područja u kojima žene, zbog udaljenosti, teško mogu ići na redovne liječničke preglede u Konjicu. Zbog očiglednog povećanja broja žena kojima je dijagnosticirana maligna bolest ženskih reproduktivnih organa i dojki, mobilna mamografija i godišnji sistematski pregled žena u svakom naseljenom mjestu u općini Konjic trebaju biti uvedeni kao dio redovne zdravstvene zaštite. U Konjicu žene s velikim grudima ne mogu da pristupe mamografskim pregledima jer ne postoje kasete koje snimaju velike grudi. Onkološki pacijenti putuju preko 100 km kako bi primali terapije, i to se finansira iz ličnih sredstava (vlastiti prijevoz, redovne autobusne linije), uz izdvajanje velikih količina novca. Kada se radi o teškim i rijetkim bolestima za koje su lijekovi najskuplji, često se događa da ti lijekovi nisu na esencijalnoj listi i gotovo je nemoguće osigurati sredstva za njihovu nabavku.

Na sjednici općinskog vijeća 29.04.2022. godine usvojena je privremena statutarna odluka da općina Konjic prelazi u status

³ Informacija obezbjeđena od predstavnica Udruženja žena NERA, Konjic

⁴ <https://www.konjic.ba/ba/component/phocadownload/category/31-strategije.html>

⁵ Javni prijevoz nije prilagođen potrebama žena sa invaliditetom, niti postoje, na primjer, posebne tarife pri korištenju taksi prevoza za žene koje žive u ruralnim područjima, za penzionerke, trudnice i sl.

Grada Konjic, s rokom važenja ove odluke u trajanju od godinu dana. Grad Konjic je u toku izmjene i prilagođavanja statuta, strateških dokumenata i poslovnika te drugih zvaničnih dokumenata.⁶

Udruženje žena NERA, Konjic⁷

Priča koju nudi Udruženje žena „NERA” iz Konjica naglašava nam da svako udruživanje i zajedničko djelovanje žena stvara atmosferu u kojoj se postavljaju temelji za osnaživanje i podizanje svijesti o pravima, aktivnom djelovanju u zajednici i statusu žena u društvu, te da je stroga diferencijacija i polarizacija između feminističkog i nefeminističkog udruživanja žena pogrešna i zanemaruje kompleksnost i višedimenzionalnost u analizama. „NERA” je udruženje čiji je primarni cilj ekonomsko osnaživanje žena kroz promociju kućnih radinosti, a počelo je sa radom iz želje da se otvori prilika i pruži mogućnost ženama koje su isključene iz glavnih tokova društva i nisu konkurentne na tržištu rada da postanu aktivne članice zajednice. Razlozi za socijalnu isključenost mogu biti godine, bolest, vezanost za domaćinstvo i kućni rad, obaveza brige o drugima, nedostatak kompetencija koje se vrjednuju na tržištu rada i slično. Ovo je Udruženje prepoznalo da je ženski doprinos i neplaćeni rad obezvrijeđen i pored velikog značaja i doprinosa za sveukupan kvalitet života unutar lokalnih zajednica.

Finansije, strategije i planovi - Aktivnosti

Udruženje žena NERA se finansira putem različitih projekata, koji su većinom manji projekti sa ograničenim budžetima, pa nedostatke nadoknađuju zalaganjem i radom žena koje djeluju u udruženju, voljne za volonterski rad i angažman. Problem koji su detektovale zbog izvora finansiranja putem projekata jeste rasipanje na projekte i teme koje se u tom trenutku finansiraju, što im onemogućava fokus i usmjerenost na ciljeve koje prepoznaju kao prioritetne i relevantne za ciljne grupe i misiju i viziju zbog koje su osnovane, pa tako „često apliciramo na pozive za koje nismo ni edukovani niti imamo kapacitete, al’ eto, nemamo para... I to se dešava s puno udruženja da svoje potencijale ne koriste fokusirane na svoj strateški plan i značajne ciljeve, nego se raspu zbog finansija.”

Ostvarivanje vidljivosti i saradnja sa medijima

Udruženje žena NERA je vidljivo i imaju dobru saradnju sa lokalnim medijima, ali ističu: „Konjic je mali grad i mi smo vidljive čim postojimo.” Održavaju i ažuriraju svoju Facebook stranicu i vidljivost na društvenim mrežama. Često organizuju akcije na ulicama i koriste javne prostore kako bi ukazale na aktivnosti koje provode i podigle svijest lokalne zajednice o temama kojima se bave. Na društvenim mrežama su vidljive i prepoznate, te dijele informacije sa svim svojim članicama kao i građanima/kama grada Konjic.

Saradnja sa institucijama

NERE nemaju svoje prostorije niti su na neki drugi način do sada dobijali podršku od grada. Međutim, prepoznaju pomake i izvještavaju o tome da novi saziv vlasti u Općini ulaže više truda i želje za saradnjom. Iako žele da budu autonomne i politički nezavisne, smatraju vrijednim priznanje, aktivnu saradnju i interesovanje koje pokazuju općinske vlasti. „To je veliki korak za nas jer mi nemamo ni svoje prostorije. Načelnik nas je prepoznao kao vrijedne saradnice lokalne zajednice.” Prepoznat problem, koji se izraženije javlja u manjim zajednicama u odnosu na velike gradove, jeste da je teško dobiti podršku kako u smislu finansiranja tako i obezbjeđivanja prostorija i osnovnih uslova za rad ukoliko udruženje nije okrenuto dominantnim političkim strankama i nastoji da ostane politički nezavisno. Predstavnica Udruženja ističe kao primjer dobre prakse dugogodišnju saradnju ostvarenu sa Centrom za socijalni rad Konjic od kojeg dobijaju podršku i uključeni su zajedno kao NVO u projekte pomoći.

⁶ Obzirom da je općina Konjic u prelaznom periodu, te da nije bila konstituirajuća sjednica Gradskog vijeća u ovom dokumentu termini općina/grad, općinsko/gradsko vijeće će imati dvostruko značenje te se podrazumijeva da mislimo na grad i gradsko vijeće iako piše općina i općinsko vijeće.

⁷ Procjena kapaciteta ženskih organizacija na lokalnom nivou za potrebe projekta „Zagovaranje za ženska prava” finansiranog od Evropske unije, autorice Tatjana Žarković i Vera Zih, Fondacija CURE
LINK: <http://zenskamreza.ba/site/wp-content/uploads/2021/06/Procjena-kapaciteta-%C5%BEenskih-organizacija-na-lokalnom-nivou.pdf> (dostupna na dan 01.08.2022. godine)

Kapaciteti i kompetencije

Za aktivnosti i angažman udruženja potrebno je obezbijediti dugotrajnost i veću fokusiranost na strateške ciljeve, te se i unutar ovog Udruženja prepoznaje dodatna potreba za edukacijama „da se naučimo kako da se još približimo donatorima”. Pored toga, od velike važnosti za dalji rad smatraju obuke o pisanju projekata s posebnim osvrtom na pisanje izvještaja i elektronsko opismenjavanje, edukacije o finansijskom vođenju udruženja i zakonskim regulativama. Kod manjih udruženja je prepoznata i potreba za mentorstvom i saradnjom kako bi se izbjegle nametnute hijerarhije i favorizacija koje daju prednost većim i poznatijim udruženjima, ali istovremeno uz strah da će u slučaju mentorstva sa većim udruženjima sa razrađenim sistemom rada doći do poništavanja ili prisvajanja njihovog rada i ideja. U slučaju mentorstva, jako je bitno da se napravi pravi balans između dominantnog i manjeg udruženja, ali i regulišu i garantuju pravedni odnosi i povjerenje.

Marginalizovane grupe i lokalna zajednica

Udruženje žena „NERA”, iako inicijalno nije imalo podršku lokalne zajednice, upornošću, aktivnim i stalnim ukazivanjem na probleme koje članice prepoznaju u svom okruženju, uspijeva da napravi buku i pokrene na djelovanje. **Prepoznavši nepovoljno stanje marginalizovanih grupa, inicirale su da prilikom izrade budžeta Općina uključi i udruženja marginalizovanih grupa u proces kreiranja politika tako što će iznijeti svoje stavove, iskustva i mišljenja.** Smatraju da je glavni problem nepovoljnog položaja taj što je svijest o marginalizovanim grupama ljudi u svim manjim lokalnim zajednicama svedena na to da se o njima misli i govori samo kao o socijalnim problemima, čime se ograničava mogućnost iznalaženja dugoročnih rješenja i osnaživanja. „Općina Konjic obezbjeđuje topli obrok za socijalno ugrožene koji se kuha u srednjoj turističkoj školi i to je odlično zaista, a s druge strane mi mislimo da smo neki problem riješili samo jednim toplim obrokom na dan. A nismo razvili svijest da treba tim ljudima omogućiti da rade ili donijeti na nivou lokalne zajednice neke odluke ili izmjene kojima se tim ljudima pruža veća podrška.” Trenutno rade projekat „Sivo je šareno” čiji je glavni cilj osnaživanje majki s odrasлом djecom sa visokim stepenom invaliditeta. „Juče smo imale radionicu i pale su prve suze, jer su te žene uvijek bile zaboravljene. One su juče bojile dekupaž i odmah pitaju: ‘Kad ćemo opet?’ One su tu vidjele šansu da nauče nove vještine, da kući kad su same rade proizvode, da ih prodaju.” Mlade žene su fokusirane na preduzetničke projekte i ostvarivanje ekonomske samostalnosti, te će se tako i priključiti udruženjima ukoliko vide priliku da razviju svoja znanja i kompetencije.

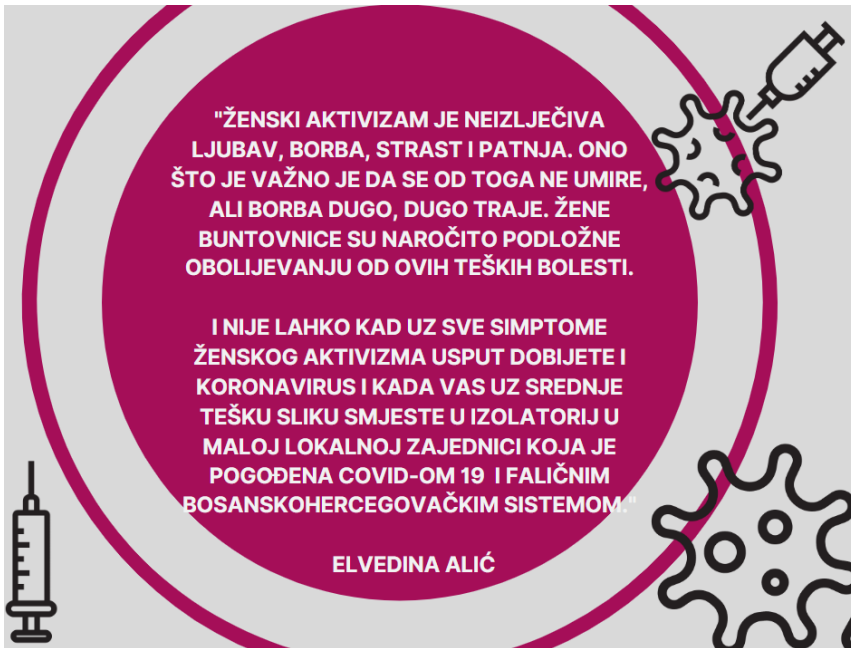
Osnovni uslovi života žena u lokalnoj zajednici

Gradski prevoz za lokalno stanovništvo koje živi u prigradskim naseljima se ističe kao veliki problem, posebno za žene koje iznose svoje proizvode na pijacu. Vrtići u prigradskim naseljima nisu dostupni. Tokom zatvaranja i ograničenja kretanja za vrijeme pandemije redovan prevoz za hronične bolesnike/ce nije bio dostupan. „To je poražavajuće. Nije to baš ni malo, 150 km udaljenosti. Kad bi mogle sa lokalnom zajednicom uraditi neku studiju ili pisati dopis da se jedno vozilo i vozač od strane općine usmjeri u te svrhe. Bio bi to značajan korak u poboljšanju infrastrukture i kvaliteta života u Konjicu.” Gender komisija koja je prethodno imala četverogodišnji mandat u Konjicu nije bila u dovoljnoj mjeri aktivna. „Nije imala ni jedan sastanak koji je ostavio traga, nije donijela niti jedan zaključak. Mi kao ženska organizacija nikada nismo pozivani da damo neki svoj prijedlog ili da nas upoznaju sa svojim radom.” Primjećuju da se i u starom i novom sazivu u Gender komisije biraju žene koje nisu u NVO-u i u društvenom životu Konjica nisu pokazale prethodno zalaganje za ravnopravnost i poboljšanje položaja žena. U Općinskom vijeću takođe je nedovoljan broj žena, ali i marginalizovanih grupa. „Nismo nikad imali niti jednog Roma u Općinskom vijeću.” Nasilje nad ženama postoji, ali je često nevidljivo, naročito u vrijeme pandemije kada žene manje prijavljuju nasilje “jer su shvatile da u tom periodu nemaju podrške. Bavimo se izolatorijumom, bavimo se koronom, oboljelim, dženazama.”

Aktivizam i CoVid 19 – 12 dana izolatorijskog aktivizma

Pandemija CoVid 19 koje je zahvatila cijeli svijet u osnovi predstavlja zdravstveni problem, alii ma ogroman uticaj na ekonomsku sferu, tržište rada i kapitala i u velikoj mjeri se odrazila na kvalitet života građana/ki Bosne i Hercegovine. Pandemija je imala posebno negativan uticaj na položaj ugroženih i marginaliziranih grupa među kojima su žene, osobe sa invaliditetom, djeca i dr. U vrijeme pandemije sve aktivnosti udruženja žena Nera su se okrenule socijalnim davanjima i pomoći, a javljao im se veliki broj žena koje su većinom tražile hranu. „Radile smo dan/noć. Svi kapaciteti udruženja bili su

usmjereni za podršku građanima. Zanimljivo je i pretužno da lokalna zajednica ne uključi nevladine organizacije u krizni štab. Bila je zabrana kretanja lica ispod 18 godina, a oni su uključili izviđače. Mi smo samostalno i nevezano za institucije reagovala.” Predsjednica Elvedina Alić podijelila je svoje iskusto „Tokom potpunog zatvaranja ja sam završila u izolatorijumu s obostranom upalom pluća gdje sam vidjela koliko je naš sistem zakazao. Primili su me u izolatorijum nakon 6 - 7 sati pretraga koje su se obavljale vani. Tako gladnu, iznemoglu primili su me u tu improvizovanu bolnicu, a soba nije imala grijanje, a ja pod temperaturom. Spavala sam u jakni i dali su mi neke dvije deke. Rekli su mi da se ujutro dobije flašica sa čajem, ni za večeru ništa nisam dobila. Onda sam se obratila svojim članicama i ja sam iz tog izolatorijuma pokrenula jednu humanitarnu priču. Nismo htjele blatiti sistem, jer bi ljudi pokrenuli samo negativne reakcije, nego smo pokrenuli ljude da pred CoVid bolnicu dođu sa toplom večerom za izolovane i radnike. Obezbijedile smo 800 večera. Žene su bile nevjerovatne. Donosili su grijalice, deke, sirupe za iskašljavanje, počele su dolaziti novčane donacije, ti ljudi su se počeli osjećati bolje.”

„Tužno je da se stari motel koristio kao improvizovana Covid bolnica. Sve nekadašnje svirke, vjenčanja i silne lijepe uspomene, pandemija je zbrisala stvarajući užasno teške uspomene onima koji su imali nesreću da budu pacijenti ovog izolatorija.“

„Sve velike medijske kuće došle su da snime priču o izolatoriju u kojem se pije kafa i vodi bitka za život. O kako je glupa riječ suživot! Onaj ko je prošao iskustva borbe za vlastiti život nikad o suživotu neće razmišljati na način na koji nam se to plasira.

Postoji samo život! Bilo čiji! Bilo kakav!“

Rodna ravnopravnost predstavlja jedan od ključnih društvenih, političkih i ekonomskih problema u Bosni i Hercegovini, a rodno odgovorno budžetiranje, kao aspekt orodnjavanja, je jedan od načina na koji se može djelovati na njegovo rješenje, posebno kada je riječ o lokalnom nivou, u ovom slučaju o Gradu Konjic koji je u neposrednom odnosu sa građanima/kama. Ovaj dokument sadrži rodnu analizu budžeta Grada Konjica za 2022. godinu kao i korake/aktivnosti koje će Udruženje žena NERA poduzeti u narednom periodu.

Dokument ukazuje na važnost i položaj rodne ravnopravnosti u sistemu međunarodnog sistema ljudskih prava, kao i u pravnom sistemu u Bosni i Hercegovini, omogućava razumijevanje funkcije i relevantnosti procesa rodno odgovornog budžetiranja, te pruža uvid u odnos pravnih principa i njihove primjene na budžet i budžetsku politiku na nivou Grada Konjica.

Rodna ravnopravnost (nacionalna regulativa iz aspekta ženskih prava i međunarodna regulativa iz aspekta ženskih prava)

NACIONALNA REGULATIVA IZ ASPEKTA ŽENSKIH PRAVA:

ZAKON O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA BiH usvojen je u maju 2003. godine i predstavlja najvažniji instrument za razvijanje svijesti o pitanjima ravnopravnosti spolova i uvođenje principa ravnopravnosti spolova u javne politike i propise BiH. Zakon u svim aspektima prati odredbe UN Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije. Izmjene i dopune su usvojene 2009. godine, a 2010. godine usvojen je Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“, br. 32/10). Prema Općim odredbama, ovim zakonom uređuje se, promovirše i štiti ravnopravnost spolova i garantuje jednake mogućnosti svim građanima, kako u javnoj, tako i u privatnoj sferi društva, te spriječava direktnu i indirektnu diskriminaciju⁸ prema spolu. Puna ravnopravnost spolova garantuje se u svim sferama društva, a naročito u oblasti obrazovanja, ekonomiji, zapošljavanju i radu, socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, sportu, kulturi, javnom životu i medijima, bez obzira na bračno i porodično stanje. Diskriminacija po osnovu spola i spolne orijentacije je zabranjena.

Zakon obavezuje sva državna tijela na svim nivoima organizacije vlasti, i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili općine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, da osiguraju i promoviraju ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju i u procesu odlučivanja.

MEĐUNARODNA REGULATIVA IZ ASPEKTA ŽENSKIH PRAVA:

Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) Komitet za eliminaciju svih oblika diskriminacije nad ženama uspostavljen je 1982. godine u svrhu praćenja primjene CEDAW Konvencije. Države koje su ratificirale Konvenciju dužne su podnositi periodične izvještaje ovom komitetu svake 4 godine. Pored države sopstveni izvještaj Komitetu podnose i organizacije civilnog društva. Godine 1999. Generalna skupština UN-a usvojila je Opcioni protokol, kojem je pristupila i ratificirala ga i Bosna i Hercegovina.

CEDAW je sastavni dio Ustava Bosne i Hercegovine, te da se primjenjuje direktno i ima prioritet nad domaćim zakonima. Konvencija insistira na izmjeni, odnosno ukidanju prakse, običaja i ustaljenog načina ponašanja koji, nalazeći ispriku u religiji ili kulturi, stvaraju diskriminatorne predrasude o podređenosti žena u poređenju sa muškarcima i stereotipnoj ulozi žene.

Pekinška deklaracija i Platforma za akciju usvojena na Četvrtoj svjetskoj konferenciji o ženama, koja je održana 15. septembra 1995. godine. Pekinška deklaracija polazi od principa da su ženska prava ljudska prava, smatra da je neophodno preduzeti široke institucionalne promjene kako bi se smanjili vojni izdaci i omogućila globalna promocija ljudskih prava i nenasilnog rješavanja konflikta. Deklaracija također smatra da je neophodno obezbjediti učešće žena u procesima zaključivanja mira i rješavanja konflikta, kao i zaštitu žena u ratnim područjima i izbjegličkim logorima.

Značaj Pekinške deklaracije i Platforme za akciju (1995) za usaglašavanje zakona se ogleda u činjenici da su u njoj navedeni konkretni ciljevi i akcije koje se trebaju poduzeti kako bi se omogućila participacija žena u svim sferama života, te uvodi *gender mainstreaming* kao instrument kojim poziva sve države na akciju implementacije Platforme u svojim programima i politikama.

⁸ Indirektna diskriminacija proizilazi iz društvenih, ekonomskih, političkih, kulturoloških ili drugih aspekata koji stvaraju situaciju nejednakosti, odnosno kada prividno neutralna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve dovede u nepovoljan položaj osobu jednog spola u poređenju sa osobama drugog spola.

Konvencija Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (CAHVIO) poznatija kao Ištambulska konvencija usvojena je 11. maja 2011. godine u Ištambulju. Naime, nakon niza preporuka Vijeća Evrope o zabrani diskriminacije na osnovu spola i zaštiti od nasilja, koje su imale za cilj postavljanje zajedničkih ciljeva i minimuma zajedničkih standarda za države članice, ali nisu imale pravno obavezujući efekt, Konvencija predstavlja prvi pravno obavezujući akt Vijeća Evrope u oblasti sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama. Po svojoj prirodi, ovaj akt ne mora biti direktno primjenjiv u državama potpisnicama, ali zahtijeva posebno prilagođavanje zakonskih i institucionalnih okvira država potpisnica radi njene uspješne implementacije. BiH je u 07. novembra 2013. godine postala 6. zemlja članica Vijeća Evrope koja je ratificirala Konvenciju. Ovim se BiH obavezala na poduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi osiguranja pravnog, institucionalnog i organizacionog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja te kažnjavanje počinitelja/ica nasilja.

Rezolucija 1325 „Žene, mir i sigurnost“ (UN SCR 1325)

Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija usvojilo je 2000. godine Rezoluciju 1325 koja je prva Rezolucija koja se konkretno bavi uticajem rata na žene i djevojčice i ženskim doprinosom rješavanju konflikta i održivom miru. Naročit značaj Rezolucije 1325 je u tome što poziva na povećanje učešća žena u procesima donošenja odluka, sprečavanju konflikata, post-konfliktnim procesima, mirovnim pregovorima i mirovnim operacijama. Rezolucija ukazuje i na posebne potrebe žena i djevojčica u toku ratnih sukoba, potrebu njihove zaštite, te sprečavanje i kažnjavanje seksualnog i svakog drugog nasilja nad ženama. Prvi Akcioni plan za implementaciju UNSCR 1325 u Bosni i Hercegovini, za period 2010.-2013. godine je usvojen 2010. godine, Odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. Godinu dana kasnije Odlukom Vijeća ministara BiH formiran je Koordinacioni odbor za praćenje provedbe Akcionog plana, koji se sastoji od predstavnika i predstavnica svih institucija sektora sigurnosti u BiH, koji su učestvovali i u izradi novog Akcionog plana koji je usvojen za period 2013.-2017. godine.

Treba naglasiti da najveći „konzument“ svih ovdje navedenih nacionalnih i međunarodnih instrumenata kojim se štite prava žena koriste aktivistkinje i predstavnice organizacija civilnog društva u procesima zagovaranja za poboljšanje položaja žena u bh. društvu. Ali svi ovdje navedeni instrumenti su odlični mehanizmi kojim se svaka od nas može korsititi pri zaštiti svojih prava.

Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

Mreža institucionalnih mehanizama za gender pitanja u BiH obuhvata sve nivoe zakonodavne i izvršne vlasti. U okviru zakonodavne vlasti na svim nivoima su uspostavljene komisije/odbori za ravnopravnost spolova.⁹

Na državnom nivou djeluje Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH, a na entitetskom nivou Komisija za jednakopravnost spolova Doma naroda i Komisija za ravnopravnost spolova Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, te Odbor jednakih mogućnosti Narodne skupštine Republike Srpske. Osnovane su i komisije za ravnopravnost spolova kantonalnih skupština u Federaciji BiH. Na lokalnom nivou djeluju komisije u okviru općinskih vijeća/skupštinama opština u skoro svim općinama u BiH. Pojedine komisije na kantonalnom i opštinskom nivou nisu funkcionalne, te je neophodno ojačati kapacitete pomenutih komisija kako bi mogle provoditi aktivnosti iz svojih mandata.

U izvršnoj vlasti, u okviru u Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, djeluje Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, a na entitetskom nivou ranije uspostavljeni: Gender Centar Federacije BiH i Gender centar – Centar za jednakost i ravnopravnost spolova Vlade Republike Srpske (u daljem tekstu Gender centar Republike Srpske). Na kantonalnom nivou u Federaciji BiH uspostavljeni su kantonalni odbori za ravnopravnost spolova. Pri kabinetima načelnika općina su, također, osnovane komisije za ravnopravnost spolova. Nažalost, ne može se reći da sve osnovane komisije rade adekvatno i u kontinuitetu.

⁹ <https://arsbih.gov.ba/oblasti/institucionalni-mehanizmi-za-ravnopravnost-spolova/> (dostupno na dan 10.08.2022. godine)

Svi institucionalni mehanizmi imaju precizno definiran mandat, što ukazuje na opredijeljenost vlasti ka postizanju ravnopravnosti spolova i uključivanju gender pitanja u sve oblasti društvenog života. Pa ipak, stvarni pokretač inicijativa, prijedloga mjera djelovanja, te ključni subjekt u realizaciji i monitoringu procesa u vezi gender mainstreaminga u BiH predstavljaju Agencija i entitetski gender centri. Ova tri institucionalna mehanizma za ravnopravnost spolova su odlučujuća poluga u pokretanju i provođenju aktivnosti iz oblasti ravnopravnosti spolova. Oni imaju istaknuto mjesto s obzirom na aktivnosti, projekte i mjere koje su poduzimali i poduzimaju na jačanju i održivosti institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova, kao i iniciranju uspostavljanja takvih mehanizama na lokalnom nivou.

U Bosni i Hercegovini usvojeno je nekoliko Gender akcionih planova, na nivou države, te djelimično na kantonalnom i općinskom nivou. Grad Konjic nema izrađen GAP, u razgovoru sa Komisijom za ravnopravnost spolova pokretna je tema izrade GAPa i predstavnice će ovaj problem adresirati nadležnim službama.

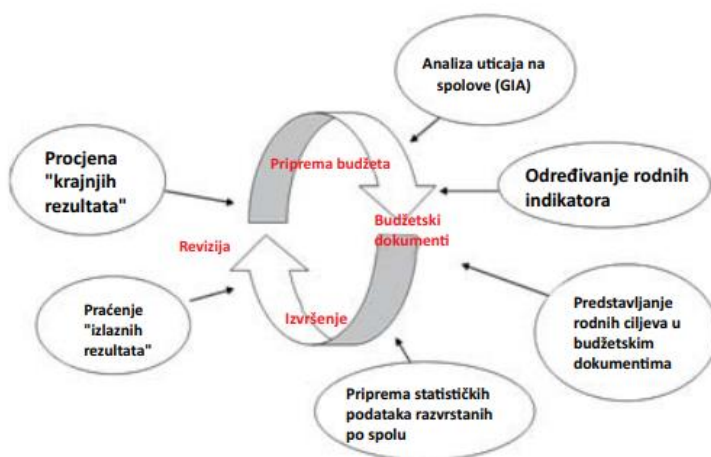
RODNO ODGOVORNO BUDŽETIRANJE

Rodno odgovorno budžetiranje smatra se važnim alatom politika za unapređenje ravnopravnosti spolova u ključnim državnim dokumentima, u skladu s postojećim državnim politikama Bosne i Hercegovine o socijalnoj inkluziji i ravnopravnosti spolova. Rodno odgovorno budžetiranje objedinjuje dvije teme koje se obično ne povezuju: ravnopravnost spolova i upravljanje javnim finansijama. Rodno odgovorno budžetiranje provodilo se u različitim oblicima nakon prvih inicijativa za uključivanje rodne dimenzije u izradu budžeta sredinom 1980-ih, no sačuvalo je svoj glavni cilj: primjenu rodne dimenzije na institucije i prakse upravljanja javnim finansijama kako bi se osiguralo da žene i djevojčice, kao i muškarci i dječaci imaju jednak pristup i jednaku korist od javnih usluga. Obrazloženje za rodno odgovorno budžetiranje istovremeno je i jednostavno i ključno: **ravnopravnost nije moguće postići bez pravedne podjele javnih resursa, a bez priznanja da postoji neravnopravnost između spolova ne može postojati ni pravedna podjela resursa.** Rodno odgovorno budžetiranje predstavlja integriranje rodne perspektive u raspodjeli finansijskih sredstava, te nije poseban i/ili odvojen budžet za žene. ROB je proces razvrstavanja budžetskih informacija po spolu kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri su politike koje imaju rodne implikacije različito finansirane.¹⁰ Rodno odgovorno budžetiranje predstavlja jedan od temeljnih načina na koji se vrši orodnjavanje i direktno služi ostvarivanju važnih društveno – političkih i ekonomskih ciljeva, ostvarenje rodne ravnopravnosti i ekonomskog rasta. Mnogi međunarodni i domaći dokumenti postavljaju rodno odgovorno budžetiranje kao princip čija je implementacija jedan od glavnih zadataka za budžetske politike u Bosni i Hercegovini, na svim nivoima vlasti. Po domaćim zakonima odsustvo rodno odgovornog budžetiranja odgovara definicijama indirektno diskriminacije.

GLAVNE FAZE RODNO ODGOVORNOG BUDŽETIRANJA

Faza pripreme budžeta: Pravi se analiza uticaja koje će planirane programske aktivnosti i za njih izdvojena budžetska sredstva imati na muškarce i žene. Za tu analizu polazni elementi mogu biti rodno zasnovana analiza potrošnje u prethodne tri godine i postojeće analize stanja rodne ravnopravnosti u posmatranom sektoru, iz čega se utvrđuje uticaj potrošnje na stanje ravnopravnosti spolova. Na osnovu te analize određuju se rodno osjetljivi indikatori za praćenje da li se planiranom potrošnjom ostvaruju iskazani ciljevi rodne ravnopravnosti.

Faza predstavljanja nacrtu budžeta i prateće budžetske informacije: jedan od dokumenata sadrži i iskaz/obrazloženje s ciljevima rodne ravnopravnosti koji se žele ostvariti planiranim sredstvima. Na taj način zakonodavac može ocijeniti da li se planiranom potrošnjom mogu ostvariti navedeni ciljevi i tražiti eventualnu dopunu ili korekciju datih informacija.

Faza izvršenja budžeta: Tokom izvršenja budžeta pripremaju se statistički podaci razvrstani prema spolu kako bi se moglo pratiti da li se sredstva troše kako je planirano. U ovoj fazi prate se izlazni rezultati, odnosno rezultati aktivnosti koje su finansirane prema datim mjerama učinka.

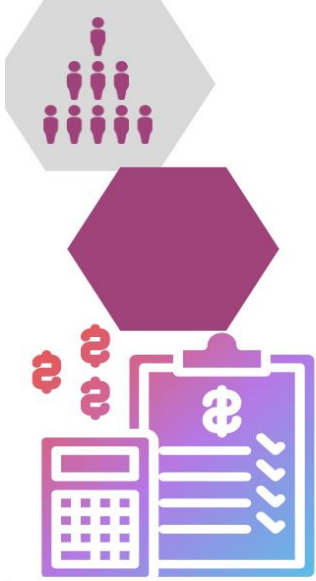
Faza revizije budžeta: Vršiti se procjena krajnjih rezultata, odnosno ocjena da li su potrošnjom ostvareni ciljevi rodne ravnopravnosti kako su formulirani u budžetskoj dokumentaciji. Sljedeća shema predstavlja opisane korake:

¹⁰ Priručnik o Rodno odgovornom budžetiranju, autorica Dženita Hrelja Hasečić
http://www.mpr.gov.ba/web_dokumenti/default.aspx?id=8789&langTag=bs-BA (dostupan na dan 10.08.2022. godine)

Analiza budžeta Grada Konjica za 2022. godinu

Prema dokumentima dostupnim na web stranici Grada Konjica, ukupni prihodi i primici (budžet) iznosili su 20.937.800,00 KM za 2022. godinu što je 2,04% više nego u 2021. godini (prihodi i primici 20.518.400,00 KM). Izvršenje budžeta od mjeseca januara do mjeseca juna 2021. godine iznosilo je 9.559.259,79 KM što je 47 % od ukupnog budžeta. Kada je riječ o budžetu Grada Konjica, najviše sredstava bilo je raspoloživo na tekuće transfere i druge rashode, zatim slijede kapitalni grantovi, bruto plaće zaposlenih, nabavka stalnih sredstava i otplata dugova, ugovorene obaveze.¹¹

Kategorija	Budžet 2021. godina	Budžet 2022. godina
Nabavka stalnih sredstava i otplata dugova	1.802.401,00 KM	1.754.749,00 KM
Kapitalni grantovi	5.360.000,00 KM	5.095.000,00 KM
Tekući transferi im drugi tekući rashodi	6.358.048,00 KM	6.945.098,00 KM
Ugovorene obaveze	1.672.441,00 KM	1.682.441,00 KM
Bruto plaće zaposlenih	3.269.308,00 KM	3.269.308,00 KM
Tekuća rezerva	200.000,00 KM	200.000,00 KM

Grad Konjic iz svog budžeta finansira Gradsko javno pravobranilaštvo s iznosom od 147.397,00 KM i Centar za socijalni rad s iznosom od 1.812.648,00 KM (budžet za 2022. godinu) za koji se može reći da ima odvojena sredstva za žene te je djelimično rodno odgovoran. U budžetu Grada Konjica pod kategorijom tekući transferi i drugi tekući rashodi izdvaja se 90.000 KM za podršku natalitetu i sufinansiranje medicinski potpomognute vantjelesne oplodnje. **Ova kategorija je ujedno jedina koja se odnosi direktno na žene iz cjelokupnog budžeta Grada Konjica, u procentima iznosi 0.43 % na ukupni budžet za 2022. godinu.**

Prilikom analiziranja budžeta, obzirom na informacije koje sam dobila od građana/ki Grada Konjica u kontekstu zdravstvene zaštite i ostvarivanja iste, obratila sam pažnju i na ovaj segment. Za zdravstvenu zaštitu u 2022. godini planirano je da se izdvoji ukupno 554.000,00 KM i to za unapređenje zdravstvene kvalitete građana – prevencija zaraznih bolesti, sredstva za dječijeg dispanzera, sredstva za Dom zdravlja, Hitnu pomoć i opremu, kupovinu uređaja za dijagnostiku i stručno usavršavanje kadrova zdravstvenih ustanova (edukaciju). **U procentima za zdravstvenu zaštitu na nivou Grada Konjica izdvaja se ukupno 2.646 % budžeta.**

U Gradu Konjicu nepostoji adekvatan ginekološki sto za osobe sa invaliditetom i žene sa prekomjernom tjelesnom težinom. Nakon analiziranja stanja ravnopravnosti spolova i upoznavanja sa zdravstvenim sistemom održani su sastanci sa Komisijom za ostvarivanje ravnopravnosti spolova te definisani koraci u rješavanju ovog problema, pored ovog javilo se još par problema koji se direktno tiču zdravstvene zaštite. Udruženje žena Nera, zajedno sa općinskom vijećnicom Lejлом Nuhanović – Gakić je kreiralo inicijativu za kupovinu adekvatnog ginekološkog stola za žene sa invaliditetom i prekomjernom tjelesnom težinom i kupovinu Buki blende “rešetke za sprječavanje rasijanog zračenja prilikom mamografskog pregleda” te će istu adresirati na Gradsko vijeće Grada Konjica.

¹¹ Prikazana sredstva iz dokumenta Budžet Općine Konjic 2022. godina (Konjic, decembar 2021. godine)

PRILOG: INICIJATIVA ZA KUPOVINU PRILAGOĐENOG GINEKOLOŠKOG STOLA ZA ŽENE I DJEVOJKE S INVALIDITETOM I KUPOVINA "BUCKY" BLENDE ZA MAMOGRAF ZA KASETE PROMJERA 24x30 CM

Lejla Nuhanović Gakić
Udruženje žena "NERA" Konjic

GRAD KONJIC
PRESJEDAVAJUĆI GRADSKOG VIJEĆA
GRADONAČELNIK KONJICA
GRADSKO VIJEĆE

Na osnovu člana 107.poslovnika o radu GV Konjic ispred kluba vijećnika SDA Konjic upućujem vijećničku

INICIJATIVU

- *Kupovina prilagođenog ginekološkog stola za žene i djevojke s invaliditetom**
- *Kupovina "bucky" blende za mamograf za kasete promjera 24x30 cm**

OBRAZLOŽENJE:

Udruženje žena "NERA" je kroz implementaciju projekta "Zagovaranje rodni politika s posebnim fokusom na rodno odgovorno budžetiranje u Konjicu" došlo do saznanja da djevojke i žene s invaliditetom nemaju adekvatan pristup ginekološkom pregledu u Domu zdravlja, jer u istoj ustanovi ne postoji ginekološki sto za osobe s invaliditetom.

Kroz isti projekat uvidjele smo nedostatke obavljanja mamografskog pregleda za sve žene.

Zbog nedostatka buki blende za velike kasete (24x30 cm) na postojećem mamografskom aparatu nije moguće obaviti mamografski pregled kod pacijentica s većim grudima.

Zbog navedenih nemogućnosti adekvatnog zdravstvenih pregleda pacijentkinje su primorane ići u druge gradove kako bi obavile preglede.

"Konvencija o pravima osoba s invaliditetom i Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom ističu potrebu da se ženama s invaliditetom osiguraju jednaki uvjeti za ostvarivanje zdravstvene zaštite i materinstva, ali je u praksi ostvarivanje ovih prava uglavnom otežano, ponekad i nemoguće. Neke žene koje se kreću isključivo pomoći invalidskih kolica, zbog toga dugi niuz godina nisu kontrolisale svoje intimno zdravlje, obzirom na neugodnosti pri nepostojanju adekvatne medicinske opreme, što predstavlja opasnost po njihovo zdravlje u globalu. Pacijentice s invaliditetom ne treba tretirati drugačije od zdravih, ali je važno strpljenje i primarna komunikacija u kojoj će OSI imati mogućnost iistaknuti svoje posebne potrebe i tjelesna ograničenja."

Smatramo da je rješavanje ovih problema jedan od prioriteta koji ne iziskuje ogromna finansijska sredstava (cijena ginekološkog stola je oko 10 000 KM, zavisno od modela,

cijena "bucky" blende za velike kasete mamografskog aparata cca 25 000KM)

te shodno tome očekujemo od gradonačelnika i Gradskog vijeća usvajanje ove inicijative i iznalaženje sredstava u budžetu grada za ove namjene.

Usvajanjem ove inicijative omogućiti ćemo ženama da budu ravnopravne i da sve žene imaju adekvatne preglede u Domu Zdravlja Konjic. Inicijativa ima za cilj poboljšanje kvaliteta zdravstvenih usluga za sve žene u našoj lokalnoj zajednici.

S poštovanjem,

Lejla Gakić-Nuhanović
Vijećnica (SDA) GV Konjic

Budžet Grada Konjica u 2022. godini

BUDŽET GRADA KONJICA

Obzirom da je Grad Konjic osnivač Centra za socijalni rad, kako bi se “popravila” slika o ravnopravnosti spolova i izdvajanju novčanih sredstava za žene te rodno odgovornom budžetu analiziran je i budžet Centra za socijalni rad u 2022. godini. Centar za socijalni rad izdvaja sredstva za porodilje u i van radnog odnosa u iznosu od 220.000,00 KM (izvršenje budžeta za mjesec januar – mart iznosi 45.587,23 KM, u procentu od 20.7 %). Ukoliko uzmemo u obzir da je 220.000,00 KM u procentima 1.05 % ukupnog budžeta Grada Konjica, ako ovaj procenat saberemo sa 0.43 % stopom rodno odgovornog budžetiranja, dobijemo procenat u iznosu od 1.48 %.

Dakle, u oba slučaja budžet za aktivnosti koje se izravno mogu kategorizirati kao rodno senzitivne je 1.48 %.

Na osnovu svih analiziranih kategorija budžeta Grada Konjica zaključujem da nema opravdanog osnova da je budžet Grada Konjica rodno odgovoran, unatoč činjenici da sadržava direktno jednu programsku aktivnost, dok drugu kroz aktivnosti Centra za socijalni rad koje se odnose direktno na žene. Prilikom izrade analize budžeta Grada Konjica analizirani su i dokumenti kao što je Strategija razvoja opštine Konjic 2018. – 2027. godina te ista nije rodno senzitivna niti se spominju žene, osim u segmentu nezaposlenosti prema spolnoj strukturi i obrazovna struktura žena. Obzirom da je trenutno u procesu izmjena i prilagođavanje statute, strateških dokumenata i poslovnika te zvaničnih dokumenata jedna od preporuka svakako jeste da se koristi rodno senzitivni jezik, te da se koriste informacije od strane Agencije za statistiku prilikom izrade novih dokumenata koji se odnose na Grad Konjic.

Kroz Aktivne mjere zapošljavanja izdvaja se 700.000,00 KM u 2022. godini, Konjic kroz razne projekte podržava zapošljavanja mladih osoba. Koliko su ove mjere poticajne govori i iskustvo jedne od mladih žena koja je putem programa Omladinske banke osnovala porodični biznis.

“Promenada Silver je pokrenuta 2018. godine. Bavi se prodajom plemenitih metala, satova, parfema, ali i izradom nakita po želji. Iako su zlatare i srebrenarice porodični poslovi koji se prenose sa koljena na koljeno, ovo je za mene bilo prvo poduzetničko iskustvo. Osmišljeno je da kroz poslovni plan minimizira troškove poslovanja, kako bi bio konkurentan u lokalnoj sredini. Poslovni koncept je usklađen u saradnji sa zlatarama koje rade preko 20 godina u BiH, a prvenstveno se ogleda u stavljanju zadovoljstva ljudi u prvi plan. Biznis u budućnosti ima potencijal prelaska u proizvodnju i zapošljavanje još ljudi, a prvi korak ka tome je napravljen upravo ove godine kupovinom fiber laser tehnologije za graviranje nakita. Podršku za pokretanje posla sam dobila preko granta Omladinske banke, Fondacije Mozaik Sarajevo, kao prvi biznis u Konjicu koji je registrovan uz njihovu pomoć. Promenada je bila mnogima od njih primjer da se može uspjeti i opstati.”

Ova analiza ukazuje da je budžet prilično marginalizovan prema ženama, kao i izdvajanja koja se direktno odnose na žene u Gradu Konjicu. Stanje rodne ravnopravnosti također, nije na zadovoljavajućem nivou, žene su zastupljenije na niže rangiranim pozicijama. Pored toga žene se susreću s stereotipima i diskriminacijom te pitanjima (od strane potencijalnih poslodavaca) “Da li imate porodicu, djecu, planirate li uskoro da se ostvarite u ulozi majke” (što implicira da postoji mogućnost da zaposlenica ide na porodično odsustvo). Pandemija izazvana CoVid 19 virusom je doprinjela da danas imamo više nezaposlenih žena, a svakodnevno su involvirane kroz ekonomiju njege i brige te neplaćeni ženski rad. Ekonomske posljedice kao uzrok ekonomske krize nikada nemaju isti uticaj na žene i muškarce.

Kako bise poboljšali uslovi života za žene u Gradu Konjicu, nakon ove analize adresirane su preporuke za Komisiju za ravnopravnost spolova (koje su dostavljene) i za Grad Konjic, Gradonačelnika i Gradsko Vijeće.

Preporuke za Komisiju za ravnopravnost spolova:

1. Komisija za ravnopravnost spolova bi trebala u narednom periodu da inicira izradu Gender akcionog plana Grada Konjica, obzirom da je posljednji GAP istekao 2018. godine, prilikom iniciranja izrade GAPa kreirati i mjere/preporuke za rodno odgovorno budžetiranje
2. Obzirom da je trenutno u procesu izmjena i prilagođavanje statuta, strateških dokumenata i poslovnika te zvaničnih dokumenata jedna od preporuka svakako jeste da se koristi rodno senzitivni jezik, preporuka Komisiji za ravnopravnost spolova je da inicira korištenje rodno senzitivnog jezika u zvaničnim dokumentima Grada Konjica.

Preporuke za Grad Konjic prilikom kreiranja budžeta za naredni period:

1. Primjena rodno odgovornog budžetiranja kao alata za prepoznavanje vrijednosti i potencijala za lokalni razvoj i inkluzivan rast investiranjem u rodno odgovorne lokalne programe i usluge s posebnim fokusom na: pomoć ženama koje su preživjele nasilje i/ili su trenutno u situacijama nasilja, pomoć marginalizovanim ženama, pristup zdravstvenim ustanovama i uslugama liječenja s posebnim fokusom na žene s invaliditetom koje se suočavaju s arhitektonskim barijerama i neadekvatnim pristupom liječenju.
2. Izrada Gender akcionog plana Grada Konjica

Sadržaj dokumenta "Rodna ravnopravnost u Gradu Konjic s posebnim fokusom na rodno senzitivno/odgovorno budžetiranje, Analiza budžeta i konkretne mjere/akcije kako bi se ostvarila rodna ravnopravnost u zdravstvenom sektoru" je isključiva odgovornost autorice Denije Hidić, i nužno ne predstavlja stanovište udruženje žena NERA, Konjic kao ni donatora CPCD - Gender Budget Watchdog Network.